

פתרון הבחינה בספרות, 2 יח"ל, מועד חורף 2010

שאלונים: 005, 904441

מוגש על-ידי: בתיה לוינסון נועה לבנה-שכטר נאוה לזר ופלורה ויניצקי
מורות לספרות ברשת בתי הספר של יואל גבע

התשובות הן בנקודות בלבד, על הנבחן לפרט את הדברים

מהפרקים הראשון, השני והשלישי היה על הנבחן לענות על שאלות בשני פרקים בלבד, לפי ההוראות בכל פרק.

פרק ראשון – סיפור קצר

על נבחן שבחר בפרק זה, היה לענות על שתיים מהשאלות 1-3. על הנבחן לשים לב: על שאלות 1-2 אין לענות על פי הסיפור "חיזו בטטה"

סיפורים קצרים ונובלות מאת עגנון

שאלה מספר 1

"הרופא וגרושתו" מאת עגנון

- במרכז הסיפור עומדת דמותו של הרופא. לאורך הסיפור נדמה כאילו הרופא אחראי למעשיו שהרי הוא אדם מצליח, רופא שפילס דרך מהמעמד הנמוך למעמד גבוה ומכובד, אבל למעשה התנהגותו ומחשבתו לאורך הסיפור חושפות את חוסר השליטה שלו במעשיו ואת טירופו. הרופא הוא חולה.
- זהו סיפור וידוי בו מתוודה הרופא על נישואיו לאחות דינה וגרושיו ממנה. בערך עשרים וחמש שנים מפרידות בין הזמן בו מתוודה הרופא לבין זמן ההתרחשות, אך למרות השנים הרבות שחלפו, הרופא מעורב בהתרחשויות, זכרונו אובססיבי והוא אינו מודע לבעיותיו האמיתיות.
- על הנבחן לתאר את התנהגויותיו של הרופא לאורך הסיפור ולהתייחס תוך כדי כך לשאלת האחריות שלו למעשיו.
- בחדרה של דינה מגדיר הרופא את הפרחים בגרמנית ובלטינית. לכאורה שולט במעשיו ומתנהג כך כדי להרשימה, אך למעשה התנהגות זו מחפה על חוסר הביטחון שלו ועל הפחד מאינטימיות.
- תחת החופה חושב הרופא על אותו אדם שהזמין את מאהביה של אישתו לחתונה כדי להזכיר לה חרפתה ולנקום בעצמו. הרופא מסביר שחביב היה עליו אותו אדם ויפה היה בעיניו

המעשה. מחשבות אלה אינן מקריות הרופא אמנם אינו שולט בהן, אבל הן חושפות את תחושותיו תחת החופה.

- התנהגותו של הרופא בליל הכלולות בחדר במלון חושפת אף היא את חוסר שליטתו במצב. הרופא מציק לדינה, שומע צעדים בחדר השני ומקלקל כל סיכוי לאינטימיות. לכאורה הוא אחראי למעשיו אך למעשה אינו מודע לכך שהם נובעים מפחדיו ומחוסר תפקודו בסיטואציות אינטימיות.
- בסוף הסיפור מתנהג הרופא כמי שאחראי למעשיו. הוא מודיע שסוף סוף הבין מה שלא הבין קודם והחליט לפטור את דינה. מיד אחר כך הוא מסביר שילדים לא היו להם כי חשש שיידמו לו, לבלבל מבית המחוקקים. דבריו אלה חושפים את הפער העצום בין זהותו המוצהרת כרופא שמודע ואחראי למעשיו לבין זהותו המודחקת כאדם חלש שלוקה בחוסר ביטחון קיצוני, כאדם שאינו מתפקד בסיטואציות אינטימיות, כחולה בנפשו.

"פנים אחרות" מאת עגנון

- במרכז הסיפור תהליך ההתפכחות של הגיבור, מיכאל הרטמן, בנוגע להחמצת נישואיו.
- הרטמן מבין במהלך המסע הפיסי-נפשי, שהוא חווה בסיפור, כי הוא האחראי לנישואים הכושלים, לנתק הרגשי ולמעשה לגירושם המיותרים.
- דבר זה בא לידי ביטוי בראש ובראשונה בהזמנתו את טוני לצאת איתו למסע- למרות שזה עתה התגרש ממנה.
- התנהגויות נוספות הממחישות תובנה זו: שיתופה של טוני בקשיים העסקיים, שיתופה של טוני בחלום החושף את הקונפליקט וההבנה, כי טוני היא אישה טובה וראויה.
- מחשבותיו של הרטמן משקפות היטב את תובנתו, כי הוא האחראי להתרחשות- הוא כועס על עצמו שלא שוחח עימה כל אותן שנים ושנוף בה כשהתעניינה בו. הוא חושב שאם לא היה נוהג כך, אולי לא היו זרים זה לזה. הוא חושב שלא נהג בה כראוי כל אותן שנים, אלא בשעת נתינת הגט, שאסור לחיות עם אישה מבלי לאהוב אותה. אם לא מתגרשים- צריכים לחדש את האהבה בכל שעה.

סיפורים עברים מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 וסיפורים מתורגמים

על הנבחן לשים לב: על שאלה 2 אפשר לענות רק על פי סיפור עברי מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 או על פי סיפור מתורגם. אין לענות בשאלה זו על פי יצירות מאת עגנון.

שאלה מספר 2

"פראדל" מאת דבורה בארון

- במרכז הסיפור "פראדל" מאת דבורה בארון מערכת היחסים בין פראדל לבין אברהם נוח. באמצעות סיפור נישואיהם וגירושיהם מבקרת דבורה בארון את החברה הפטריאכלית בעיירה היהודית בראשית המאה העשרים.
- באקספוזיציה של הסיפור מוצגים פראדל ואברהם נוח שנישאו בשידוך. תיאורי הבית מטונימיים למערכת היחסים ביניהם - על הנבחן לפרט על כך.
- מערכת היחסים בין השניים קרה ומנוכרת ולכן חולפות שלוש שנים עד שנולד בנם.
- אברהם נוח שמח שמחה גדולה אבל פראדל שקעה בדיכאון ונאמר שאל בכיו של התינוק הצטרף גם בכיה שלה. התינוק מת טרם מלאו לו חודש, ומערכת היחסים בין השניים הלכה והדרדרה.
- הסיבוך בעלילה הוא בדברי אחותו של אברהם נוח, שהשניים צריכים להתגרש.
- פראדל משתנה בפעם הראשונה בעקבות הסיבוך. מנסה לרצות את בעלה כדי שלא יעזוב אותה. היא נוהגת כך לא מתוך אהבה אלא מהחשש להיות אישה גרושה בעיירה היהודית, בחברה הפטריאכלית. השינוי מתבטא באמצעות איפיונים מטונימיים, לדוגמא: השמלות והאוכל.
- אברהם נוח הולך ומתרחק מפראדל, נעלם מהבית לשעות ארוכות ובשלב מסוים עוזב את הבית לצורך עבודה במקום מרוחק.
- פראדל מחכה לביקורו ימים ארוכים. בשיאו של הסיפור מגיע אברהם נוח לביקור. פראדל נמצאת בימי הנידה, דודתה מקבלת אישור מיוחד מהרב והיא הולכת להיטהר במקווה. זאת לעיני כל אנשי העיירה. כשפראדל שבה מהמקווה אברהם נוח רותם את הסוסים ומודיע לה שעליו לשוב למקום עבודתו. רגע זה הוא שיאה של ההשפלה לעיני כל.
- בעקבות השיא משתנה פראדל שינוי נוסף היא נוקטת עמדה כלפי גורלה, מחליטה לתבוע גט מאברהם נוח, משיבה את עצמה לעצמה. גם שינוי זה מתבטא באיפיונים המטונימיים.
- בסופו של הסיפור פראדל מתגרשת מאברהם נוח, נישאת לחיים רפאל שאהב אותה ונולד להם בן שגדל לתפארת.
- באמצעות מערכת היחסים בין פראדל ואברהם נוח מבקרת דבורה בארון את המוסכמות בחברה היהודית בעיירה, את השידוך ואת דיכוייה של האישה. באמצעות הגירושים של

השניים קובעת הסופרת שיש תקנה, קוראת תגר על המקובל ומציעה אלטרנטיבה ללכת על פי צו הלב ולא להיכנע לנורמות.

"יום נפלא לדגי בננה" מאת ג.ד. סלינג'ר

- במרכז הסיפור "יום נפלא לדגי בננה" שתי מערכות יחסים: האחת בין סימור גלאס לבין אישתו מיוריאל והשנייה בין סימור גלאס לבין הילדה סיביל קרפנטר. ממערכות יחסים אלה אפשר ללמוד על טבעו של סימור ועל טבעה של החברה האמריקנית הסובבת אותו.
- הסיפור מתאר את סימור גלאס שחזר ממלחמת העולם השנייה כשהוא לוקה בהלם קרב לחברה האמריקנית המסואבת, שאיבדה את כל ערכיה לטובת החומר, פולחן הגוף והנהנתנות.
- מערכת היחסים בין סימור לבין אישתו עולה מתוך שיחת הטלפון בינה לבין אמה בחלקו הראשון של הסיפור - על הנבחן לפרט על כך.
- מערכת היחסים בין סימור לסיביל עולה בחלקו השני של הסיפור מתוך הדיאלוג בין השניים. על הנבחן לפרט על כך ולהתייחס למשל על דגי הבנות.
- מתוך מערכות יחסים אלה נחשפת החברה החומרנית, הצהובה והמנוכרת המיוצגת על ידי מיוריאל ונחשף סימור גלאס כאיש רוח, בעל נשמה יתרה, שאינו מוצא את מקומו בחברה האטומה.
- סצינת הסיום בסיפור בה סימור מתאבד ליד אישתו הישנה מייצגת ומעצימה את הפער בין החייל שחזר מהמלחמה, איש הרוח, לבין החברה האטומה, האגואיסטית. השבר בנפשו של סימור גלאס מתחדד לאורך הסיפור ומגיע לשיאו עם ההבנה הטראגית שהפער בין עולמו הנפשי לבין מה שהוא תופס כטבע האדם בלתי ניתן לגישור. טבע האדם בעיניו מכוער, אכזרי, טיפש וזו הבנה שהוא לא יכול להמשיך להתקיים עימה.

"דבר קטן וטוב" מאת ריימונד קרבר

- במרכז הסיפור טרגדיה הפוקדת משפחה, החושפת את הניכור בחברה האמריקאית בפרט והמערבית בכלל.
- בסיפור מספר מערכות יחסים:
  - בין בני הזוג- אן והווארד.
  - בין בני הזוג והאופה.
  - בין בני הזוג והרופא.
- על הנבחן להתייחס למערכת היחסים בין בני הזוג והאופה:
  - מערכת יחסים זו מתחילה בראשית הסיפור, כאשר אן מגיעה לקנות עוגת יום הולדת אצל האופה, לקראת יום הולדתו השמיני של בנה, סקוטי.

- על הנבחן לתאר את הפגישה הקרה והמנוכרת.
- בהמשך, לאחר פגישתו של סקוטי ומשההורים אינם מגיעים לקחת את העוגה במועד, האופה מתחיל להטרידם טלפוניית. על הנבחן לתאר את ההטרדות
- לבסוף, לאחר מותו של סקוטי ומשאן מגלה, כי האופה הוא המטריד, נוסע הזוג לפרוק את זעמו על האופה.
- על הנבחן לתאר באריכות את הפגישה המתחילה בזעם ומסתיימת בקרבה גדולה, כולל דברי האופה על האופן בו הגיע למצב שהוא שכח להתנהג כבן אנוש.
- מערכת היחסים זו מלמדת על החברה האנושית המודרנית- מערבית המנוכרת. היא מדגימה גם את הפתרון לניכור בדמות החום והסולידריות שמעניק האופה בסופו של דבר לבני הזוג.

"המפתח" יצחק בשביס זינגר

- במרכז הסיפור דמותה של בסי פופקין שבחרה לחיות חיי בדידות וכתוצאה מאירוע משברי מכוונת מערכת יחסים עם שכניה .
- המפתח סיפור של התפכחות . בעקבות אירוע משברי , בסי פופקין , גבורת הסיפור, משנה את תפיסת עולמה וכתוצאה מכך את מערכת היחסים עם החברה.
- תפיסת המציאות של בסי נשלטת עי תחושה של "הכול נגדי". כתוצאה מכך, היא מנתקת קשרים עם ידידים, שכנים ומסתגרת בבדידות דירתה.
- אירוע משברי, שבירת המפתח הפותח את דלת ביתה, מחייב אותה לבלות לילה שלם מחוץ לביתה, להפתעתה השהות מחוץ לבית הסתיימה ללא פגע. בעקבות חוויה זאת , מאמצת בסי תפיסת עולם שעיקרה פתיחות אנושית.
- בעקבות תפיסת עולם זאת, משתנה מערכת היחסים של בסי עם החברה. היא מרגישה תחושת אחווה אנושית עם אחיה בני האדם, דו שיח מעצים נרקם בינה ובין השוער, עולה תחושת הכרת תודה לשכנה. בסי נפרדת מהעולם כשהיא מרגישה מנוחמת ומפויסת.
- מערכת היחסים מעוצבת בעזרת מוטיב המפתח והדיאלוגים.
- מערכת היחסים הנרקמת בין בסי ושכניה מלמדת על חשיבותה של פתיחות אנושית ועל העוצמה ששואב אדם מקשר בעל משמעות עם בני אדם.

"העיוורת" מאת יעקב שטיינברג

- מערכת היחסים בין חנה לבעלה (ישראל), מתאפיינת בחוסר תקשורת ובאטימות הבעל כלפי אשתו העיוורת חנה. מערכת יחסים זו מבוססת על שקרים בקשר למקצועו, מהותו ומיקום ביתו. חנה נזרקת אל עולם זר ומנוכר, ובאמצעות חושיה החדים מנסה לפענח את מציאות חייה החדשים, ובסוף מגלה את האמת.

- בלילה שלאחר החופה- אין מגעים אינטימיים בין חנה לבעלה, אין דיאלוג, אלא מישושים לגילוי מהותו וגילו.
- כאשר החלו ימות הגשמים בני משפחתה של חנה מאלצים אותה לנסוע בעל כורחה אל הגלות הסופית- אל ביתו.
- בביתו- חנה חשה זרות, קור והיא רועדת. בביתה החדש ניצבים בפניה מכשולים רבים: מזג האוויר חורפי (שלג); ההיריון מסֶרֶבֶל את תנועותיה; ילדיו אילמים- ובעלה אינו מקל עליה להסתגל לסביבתה: הוא מנתק אותה מכל ערוצי התקשורת ההופך את ביתה ככלא/כקבר עבורה.
- בדיאלוג ביניהם בא לידי ביטוי יחסו הנבזי כלפיה: חנה שואלת על האנשים המהלכים לפני ביתה- הוא עונה לה בנהימה של רוגז, שהיא אינה צריכה לדעת, **"שבי בבית- ודי!"**; היא מציעה לו באצילות האופיינית לה ארוחת צהרים- והוא משתיק אותה בגסות, נוהם ויוצא.
- לידת בתה- ישראל מנותק מאושרה, אינו מתייחס ללידתה ולילדתם (כפי שלא מתייחס לבניו).
- מחלת בתה- הוא אדיש למחלת ביתו, כפי שהיה אדיש למחלת התינוקות **"כזבובים הם נאספים, העוללים"**. דווקא בתקופה זו שחנה צריכה את עזרתו ואת תמיכתו בה- הוא חסר סבלנות כלפיה הזרות ביניהם מתעצמת, חנה חשה שנאה כלפיו, קוראת לו רוצח (ושוב הוא נוהם ונמלט).
- מות בתה- חנה מגלה שהיא נעלמה (למרות שהכריזה **"יבוא הקברן, את התינוקת לא אמסור"**); היא זועקת מייאוש נוכח בדידותה, נוכח אובדן אושקה, וגם אז בעלה אינו לצידה ולא מנחם אותה.
- במערכת יחסים זו ישראל לא תיפקד כבעל או כאבא- תפקידו בסיפור להיות הקברן של כל מי שבא עמו במגע, וכמלאך המוות הוא זרע מוות סביבו: את בתו הדביק כנראה במחלת האסכרה שממנה היא מתה, והוא היה הקברן שלה; באופן סמלי היה גם הקברן של אשתו חנה: המית אותה נפשית והפך את ביתם כקבר עבורה; כך גם עם בניו, שדן אותם להיות אילמים; הוא עצמו אמנם חי פיזית- אך מת נפשית.
- מערכת יחסים זו מבטאת את הרעיון שהראיה החיצונית של אדם היא לא ערובה לראיה האמיתית והמעמיקה על החיים: שראל הוא הרואה- אך עיוור, וחסר רגישות לצרכיה של אשתו; וחנה היא העיוורת- אך מצליחה בכוח ראייתה הפנימית לגלות את מה שניסו להעלים ממנה. ישראל מייצג בסיפור את האטימות, את גסות הרוח ואת חוסר הרגישות; וחנה בניגוד אליו מייצגת את המסירות, האצילות ואת האדם הסקרן לגלות את העולם בו הוא מצוי.
- באמצעות מערכת יחסים זו משתמעת גם ביקורת על החברה: על דיכוי האישה וניצול הפגם שבה (עיוורונה), כדי לרמותה, להיפטר ממנה ולשדך אותה לאיש גס רוח וחסר צלם אנוש.

חיזו בטטה/ סמי ברדוגו

שאלה מספר 3

- במרכז הסיפור היחסים בתוך משפחה מזרחית, קשת יום, חד הורית ופער הדורות בין האם לשני בניה.
- לאורך הסיפור, ניסיונה של האם לשמור על יציבות המשפחה באמצעות ניתוקה וצמצום מגעה עם עולם החוץ. האם מלמדת את ילדיה, שלא לבוא במגע עם עולם זה ולנהל בו קשרים הכרחיים בלבד.
- חינוך זה נובע מהפחד והחרדה של האם, שהיא מפרנסת יחידה, עולה חדשה-ישנה, בעלת מנטאליות מזרחית שנדחית על ידי התרבות הצברית.
- האם מחשיבה מאוד את עמדת החוץ כלפיה ולכן היא עובדת במסירות, מנקה באובססיביות את המרפאה בה היא עובדת, אינה מדברת דברים מיותרים ועוד.
- בנה, בכורה, חיזו, הולך בדרכיה ומנסה בכל כוחו, גם כן מסיבות פסיכולוגיות, לשמור על יציבות המשפחה. על הנבחן לפרט.
- דוגמאות אפשריות:
  - סצנת ההליכה והשיבה מהמרפאה.
  - דברי האם לבניה- החינוך לא לבוא בקשר עם הסביבה.
  - ההליכה לחנות מבלי להסתכל לצדדים.
  - חוסר השיתוף של האם את בניה במצבה- למשל בסצנה בה היא מתעוררת צלולה עם כאבי חזה.
  - תגובותיו של חיזו ל"בשורות החוץ" של בטטה.
  - סצנת ההתאבדות והאמבולנס.

פרק שני - דרמה

על נבחן שבחר בפרק זה, היה לענות רק על אחת מהשאלות 4-5. על הנבחן לשים לב: על שאלות 4-5 אפשר לענות רק על פי מחזה מודרני (מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20)

שאלה מספר 4

"בית הבובות" מאת הנרי היבסן

- "בית הבובות" מחזה מודרני הפורש תהליך התפכחות שסופו העצמה. נורה, גבורת המחזה הופכת מאישה צייתנית, המפנימה נחיתותה לאישה מודעת, דעתנית המורדת במוסכמות. נורה נוטשת את בית בעלה, בו התייחסו אליה כאל בובה כדי להגדיר עצמה כסובייקט.
- המחזה חושף מצבים של ניכור והשפלה מתוקף מערכת היחסים של חזק וחלש המאפיינת את התנהלות משפחת הלמר.
- בדיאלוג הפתיחה נורה מושפלת מתוקף התלות הכלכלית שלה בבעלה, הצורך לקבל אישור על הוצאותיה, הצורך להחביא ולהסתיר מאויים ותשוקות, הצורך לציית לבעל, הלמר, המתנהג כמרכז הנורמטיבי של המשפחה. נורה מפנימה את נחיתותה ומתייחסת לעצמה כאל "עפרונית" - חיית מחמד.
- סצנת הריקוד חושפת מצבים של ניכור: נורה מסתירה את דאגותיה ומעמידה פנים, אין היא מסוגלת לחלוק תחושותיה עם בעלה היא בודדה במאבקה עם ניסיון הסחיטה.
- אפשר לראות את סצנת הריקוד כחושפת מצבים של השפלה: נורה אינה חברה שוות זכויות במשפחה - אין לה מפתח לתיבת הדואר, היא מצייתת להנחיותיו של הלמר בקשר לריקוד, היא מתחננת, מתחננת, מתפעלת. היא מציגה את עצמה כאובייקט שכול ייעודו בחיים לשעשע את בעלה. מתוך המצבים של השפלה וניכור מכוננת נורה את עצמה כסובייקט.
- אפשר לראות בסצנה רמז מטרים לניסיונה של נורה להיחלץ ממצבים של ניכור והשפלה. זוהי סצנה של לידה מחדש בה מתוך הבובה פורצת אישה חזקה וחושנית, שמכתיבה את הקצב.
- תחושות הניכור וההשפלה בולטות במיוחד בדיאלוג הסיום. הקללות והגידופים של הלמר עם גילוי מכתב הסחיטה הם שיא ההשפלה ומהווים ביטוי למעמדה הנחות בבית. מול קריאת "ניצלת" של הלמר העומדת בניגוד לקריאתה של נורה "אנחנו אבודים", מבינה נורה עד כמה היא בודדה במערכת הזוגית.
- בחלקו השני של הדיאלוג מתהפך מאזן הכוחות בין השניים. נורה נחלצת ממעמדה כמושפלת ומנסחת את התובנות אליהן הגיע באומץ ובנחישות.

- בדיאלוג הפתיחה, בסצנת הריקוד ובדיאלוג הסיום בולט הכזב המאפיין את מערכת היחסים במשפחת הלמר. הכזב תולדה של מערכת יחסים לא שוויונית המחוללת את מצבי ההשפלה וניכור.
- הכזב מעוצב על ידי המילה "החביאיי" בדיאלוג הפתיחה, העיסוק בתחפושת בסצנת הריקוד. פשיטת התחפושת ולבישת המעיל בדיאלוג הסיום מסמלת את החלטה של נורה לעזוב את "בית הבובות" על הכזב שבו ולצאת אל העולם כדי לכוון את עצמה כסובייקט.

"ביקור הגברת הזקנה" מאת פרדריך דירנמט

- במהלך העלילה הקורא נחשף למסכת השפלות שעברה קליר לפני 45 שנה על ידי משפט שקרי של מאהבה איל, שבעקבותיה היא נאלצה לעזוב את העיר גילן בבושת פנים ואיש לא תמך בה. משם היא תכננה את נקמתה באיל ובתושבי גילן.
  - במהלך העלילה קליר הפגועה מיחסו של איל והתושבים כלפיה לפני 45 שנה, מגלה יחס של ניכור וזרות כלפי איל וכלפי מצבם הנואש של התושבים. היא מסיתה את כולם נגד חברם איל בהצעתה: "מיליארד לגילן- אם יהרוג מישהו את אלפרד איל". בתחילה הם מסרבים להצעתה, אך בהמשך העלילה תושבי העיר גילן מושפלים וחלשים נוכח כוחה הבלתי מוגבל של קליר.
  - היחס המנוכר של קליר כלפי התושבים בא לידי ביטוי בסצנה בה המורה והרופא מגיעים אליה במטרה לשכנעה לוותר על תוכנית הנקם שלה (במערכה ג')- על הנבחן לתאר את טיעוני המשלחת ואת תגובתה המתנשאת והמנוכרת של קליר כלפי מצב העיר.
  - קליר מפגינה זרות וניכור גם כלפי מאהבה לשעבר איל, דבר הבא לידי ביטוי בסצנת המפגש האחרון ביניהם בעיר (במערכה ג')- על הנבחן לתאר את השיחה ביניהם בסצנה זו, שבסופה קליר מצהירה שאהבתו מתה לפני שנים רבות, אך אהבתה לא יכלה למות והיא הפכה למשהו מרושע כמוה. היא מכריזה שהוא לכוד ואבוד ואיל המת יהיה שלה- את ארון קבורתו היא תישא אל המוזוליאום שבנתה לכבודו בארמונה.
- בשאלה זו אפשר לכתוב על הזרות והניכור של תושבי העיר גילן כלפי איל, ועל מסכת ההשפלות שהוא עובר עד לרציחתו.
- בפתיחת המחזה איל בעל בטחון עצמי מופרז, הוא יקיר העיר ומועמד לראשות העיר- אך במהלך העלילה התושבים, המנהיגים ואף משפחתו מפגינים כלפיו זרות וניכור בגלל הצעת קליר. הסצנות הממחישות זאת:
    - הסצנה בה פונה איל אל מפקח המשטרה, המייצג את שלטון החוק בעיר (מערכה ב'). איל נתקל באטימות השוטר כלפי מצבו הנואש- יש לפרט את הטענות של איל ואת הטיעונים שמציג השוטר.
    - סצנת טקס אישור המענק (בסוף המחזה), שבסופו מתבצע רצח איל- סצנה זו ממחישה ביתר שאת את היחס האדיש והמנוכר של תושבי העיר כלפי גורל חברם

איל. איל הוא קורבן של החברה למען אלת הממון קלייר, ולמעשה החברה מקריבה אותו כדי לזכות בכסף ובנוחיות- גם כאן על הנבחן לתאר את מהלך הסצנה.

שאלה מספר 5

"בית הבובות" מאת הנרי היבסן

- במרכז המחזה הקונפליקט בין הנורמות הפטריארכאליות המאפיינות את החברה המערבית בסוף המאה ה-19, לבין ערך המימוש העצמי.
- קונפליקט זה בא לידי ביטוי בקונפליקט החיצוני בין נורה והלמר, ההופך במהלך המחזה מסמוי לגלוי ובקונפליקט הפנימי שחוה נורה בעקבות טבעת החנק שהיא חשה נוכח איומיו של נילס קרוגסטאד.
- סצנות אפשריות בהן הקונפליקט בא לידי ביטוי:
  - הסצנה הפותחת בין נורה להלמר- קונפליקט חיצוני סמוי.
  - ריקוד הטרנטלה- קונפליקט חיצוני ופנימי.
  - הסצנה המסיימת בין נורה להלמר- קונפליקט חיצוני גלוי.
- הקונפליקט נפתר בסיום המחזה- כאשר נורה מחליטה לעזוב את בית הבובות ולו גם במחיר כבד למדי.

"ביקור הגברת הזקנה" מאת פרדריך זירנמט

- הקונפליקט במחזה הוא בין הערכים המוסריים- מול הכסף. בתחילת המחזה, תושבי גילן מנסים לשמור על הערכים המוסריים, לא רוצים לתת ידם לפשע ולרצוח את חברם איל- אך פיתויי הממון מובילים להידרדרותם מוסרית.
- בתמונה האחרונה של מערכה א, מתקיים המשפט החוזר של איל במלון אפוסטל. קלייר חושפת כאן את הסיבה האמיתית לבואה- עשיית צדק ותיקון העוול שנעשה לה לפני 45 שנה. כאן שומעים לראשונה על תוכנית הנקם שלה (בנוגע לשופט לשעבר ולעדי השקר שהעידו לפני 45 שנה).
- היא מציעה: מיליארד לעיר הענייה גילן- בתנאי שאיל יירצח. בשלב זה תושבי העיר מסרבים בתוקף וכן ראש העיר טוען, כי הם מעדיפים להישאר עניים מאשר להתגאל בדם אדם. קלייר מודעת לחולשת אנשי גילן וברור לה שזה רק עניין של זמן, עד שיוכרע הקונפליקט לטובת הממון, לכן אומרת בביטחון: "אני אחכה".
- מהמערכה השנייה ניתן לראות שכול אנשי גילן נכנסים לאובססיה של קניית מותרות (וכן נעלים צהובות), כשברור שפירעון החוב יהיה רק תמורת רצח חברם איל.

- איל פונה לרשויות, אך מבין שהם אינם לצידו לכן מנסה לברוח. הוא מגיע לתחנת הרכבת, בליווי תושבי העיר. תמונה זו מציגה את הקונפליקט של התושבים: מצד אחד הם מאיצים בו שיעלה לרכבת ויברח- כך הם ישמרו על ערכי המוסר שלהם ולא ייתנו ידם לפשע; אך מצד שני הם מונעים ממנו לעלות לרכבת- שכן רציחתו תעניק להם את המיליארד. איל לא מצליח לעלות לרכבת ומכריז: **"אני אבוד"**- הוא מבין שתושבי העיר מתכוונים לממש את הצעתה של קלייר- לרצוח אותו.
- סצנה אחרת המציגה את הקונפליקט של התושבים- היא השיחה בין המורה והרופא לבין קלייר (במערכה ג'). יש כאן ניסיון לפתור את הקונפליקט, המורה והרופא מנסים לשכנעה לסגת מתכנית הנקם שלה. הם מבקשים ממנה לגלות רגשות אנושיים כלפי התושבים המסכנים וכלפי הילדים, הם מבקשים שלא תדחוף אותם למעשי פשע. תשובת קלייר קרה ומנוכרת: **"... עם כוח פיננסי כמו שלי ניתן לשנות את סדרי העולם. העולם הפך אותי לזונה, ואני אהפוך אותו לבית בושט... גילן תמורת רצח, שגשוג תמורת גווייה..."**- קלייר דבקה בתכנית הנקם שלה, אותה רקמה במשך עשרות שנים.
- תושבי העיר מבינים, כי יש להביא לפתרון הקונפליקט בדרך אחרת: הם לובשים מסכה של צדקנות ומוסר, ומתחילים לראות באיל פושע, שעליו לשלם על הפשע שביצע בעברו.
- הקונפליקט מגיע לפתרון סופי בסיום מערכה ג', שבה תושבי גילן מקבלים את המיליארד מידי קלייר. אין מתנגדים למענק, שתיקת המנהיגים והתושבים מבטאת את הבחירה בכסף על פני ערכי המוסר והדאגה לחברם.
- איל נרצח- כנראה בידי המתעמל כפי שהיא דרשה ממנו בתחילת המחזה. גם הכומר, הרופא והשוטר מממשים את הרמזים המטרימים, שקלייר ציוותה עליהם בפתיחת המחזה.
- קלייר הצליחה לכופף את החוק, את השלטון ואת נציגי הדת והערכים תמורת הכסף שהציעה.

פרק שלישי - רומאן ונובלה

על נבחן שבחר בפרק זה, היה לענות רק על אחת מהשאלות 6-11

הדבר/ אלבר קאמי

שאלה מספר 6

- הרומן "הדבר" מאת אלבר קאמי עוסק במגפה קטלנית המערערת את סדרי העולם. הרומן הוא אלגוריה, הדבר הוא משל לאבסורד של הקיום. לאורו של אבסורד זה בודק קאמי התנהגויות אנושיות ועל רקע העולם המעורער נחשפים גילויי חסד ונדיבות.

- דוקטור רייה, גיבור הרומאן הוא רופא שמלאכתו אומנותו. עוד לפני הדבר הוא רואה במקצועו ייעוד, הוא מטפל בעניים במשכנות העוני. עם פרוץ המגפה נרתם רייה למאבק. בחלקו הראשון של הרומן הוא נאבק בממסד המתכחש למצב, ובזכותו מוטל הסגר ומותקנות התקנות לשעת חירום.
- רייה מקדיש את כולו למאבק בדבר, זאת למרות שאישתו החולה נמצאת מחוץ לעיר. גילויי חסד ונדיבות בדמותו באים לידי ביטוי לכל אורכו של הרומאן, למשל בשיחותיו עם רמבר, טארו וגראן, ומתמצים בדבריו לטארו: "מה שמעניין אותי הוא להיות אדם".
- חסד ונדיבות באים לידי ביטוי בדמותו של טארו. טארו מייצג את הדרמה של ניקיון הכפיים. טארו גזר על עצמו ניכור כדי להיות רוצח חף. הוא מבקש להימנע מכל דבר שעלול לגרום מוות. מגפת הדבר עברו היא הזדמנות ליישם את תפיסת עולמו הלכה למעשה. טארו מבקש להציל חיים עד כמה שניתן, להאבק במוות. הוא אחראי להקמת משמרות התברואה. נאבק בדבר ככל יכולתו ונופל חלל במלחמה.
- גילויי חסד ונדיבות מאפיינים גם את דמותו של גראן. הפקיד האפור עלוב החיים מתגלה בגדולתו. הוא נרתם למאבק במגפה בכל מאודו. גראן מתנדב לערוך את כל הרישומים הנחוצים כל כך של החולים, בני המשפחה וכו'. צניעותו של גראן באה לידי ביטוי בכך שאינו מוצא את המילים לבטא את עצמו. הדבר בא לידי ביטוי בעבודתו, באהבתו לז'אן ובאומנותו. דוקטור רייה, המספר, מכתיר אותו כגיבור האמיתי של המאבק. בזכות אהבתו ואומנותו שורד גראן את המגפה. הוא החולה הראשון שמחלים מהדבר.
- גילויי חסד ונדיבות נחשפים גם בדמותו של רמבר, בשינוי שחל בו. כשהוא מבין, שגם אשתו החולה של רייה מחוץ לעיר, הוא מבין שרייה מחיל גם על עצמו את ההפשטה. ברגע הזה הוא נרתם למאבק, בשלב הראשון הוא מגביל את התנדבותו עד שיצליח לצאת מהעיר, בהמשך כשמזדמנת לו ההזדמנות לצאת מהעיר, הוא מוותר על כך. דוקטור רייה מנסה לשכנע לעזוב, ואומר לו, שאין זו בושה לרצות להיות מאושר, אבל רמבר משיב לו, שמן הבושה להיות היחיד המאושר.
- באמצעות גילויי החסד והנדיבות ברומאן מבסס אלבר קאמי את תפיסת עולמו, לפיה אפשר להאבק באבסורד של הקיום באמצעות האהבה והידידות, כדברי רייה: מי שמסתפקים באדם ובאהבתו העלובה והכבירה, אפשר שמפעם לפעם תפקוד אותם שמחה.

שאלה מספר 7

- "הדבר" הוא רומן פילוסופי אקזיסטנציאליסטי העוסק במהות הקיום האנושי. זאת באמצעות סיפורה של העיר אוראן שהותקפה על ידי מגפת דבר ושל תושביה המתמודדים כול אחד בדרכו עם המגפה. המגפה הגיעה משום מקום, התנהלה על פי מקריות בלתי מובנת והביאה לעיר אוראן את כול הנגעים: מות, סבל פרידה וגלות.

- דר' רייה רופא העיר מתמודד עם המגיפה, חסרת הפשר, על ידי עזרה לזולת בשם אהבת אדם עד כדי הקרבה עצמית.
- דר' רייה עוזר לחולים עוד לפני שפרצה המגיפה. עם פרוץ המגיפה הוא נלחם עם פרנסי העיר כדי שיגדירו את המגיפה כדבר ויתארגנו בהתאם. הוא מתפעל את בתי החולים בעיר, מטפל בחולים, עוסק בהזרקות נסיוב, לוקח חלק פעיל בהיגיינה מונעת. בערב הוא חוזר לבדוק את החולים ואת הנתונים הסטטיסטיים.
- רייה מעמיד את טובת הכלל לפני טובתו האישית. הוא נרתם למלחמה בדבר למרות בדידותו, עקב נסיעת אשתו לעיירת מרפא. עשייה זאת משמשת מודל חיקוי לרמבר שבסופו של דבר מוותר על ההזדמנות לעזוב את העיר הנצורה, מוותר על אושרו האישי כדי לתרום למען הכלל.
- רייה מאמין שלדבר אין סיבה ויעד בניגוד לאב פנלו המוצא סיבה דתית לדבר. דר' רייה אומר לפנלו שאין הסבר למותו של ילד בן שמונה, שלעולם לא יאהב את הבריאה שגזרה מוות על ילד זה. רייה מאמין שמול חוסר הפשר יש להעניק עזרה לאדם מתוך אהבת אדם. הוא אומר שהוא דואג לבריאותו של אדם בעוד פנלו דואג לאמונתו של אדם.
- רייה מאמין שעולם ללא אהבה הוא עולם מת, רייה חושב שהדבר החשוב ביותר בעולם הוא האדם. הוא פועל מתוך אהבת האדם בניגוד לטארו הפועל מתוך מניע הגדול מהאדם.
- המגיפה בה נאבק דר' רייה משליטה בעיר אבסורד קיומי. אבסורד קיומי עקרון יסוד בחשיבה האקזיסטנציאליסטית הגורסת שהאדם נזרק לעולם חסר משמעות, שהוודאות היחידה היא המוות, ושהחוויה הבסיסית היא הסבל. הניסיון למצוא משמעות בעולם חסר פשר הוא האבסורד הקיומי. דר' רייה מתבונן באבסורד הקיומי ואינו מתכחש לו. הוא מודע להעדר הסיבתיות וחוסר הוודאות השולטים בעולם. הוא מורד באבסורד הקיומי על ידי עשיית "טוב" מתוך אהבת אדם. גורלו מנסח תובנה שהדרך להילחם באבסורד היא להגיש עזרה לזולת מתוך אהבת האדם ולכן הוא שרד. טארו הכיר באבסורד הקיומי וידע שהחוויה האנושית היא תבוסה שאין לה קץ. טארו הגיש עזרה לאדם מתוקף היותו יוזם ומתפעל יחידת המתנדבים. אך המניע שלו היה גדול יותר מהאדם ולכן לא שרד.

פרק רביעי - שירה

פרק זה נוא פרק חובה, על הנבחן היה לענות על שתי שאלות, כל שאלה על שיר מאת משורר אחר

שירת ימי הביניים

שאלה מספר 12

"ישנה בחיק ילדות" מאת יהודה הלוי

השיר בנוי כשיח של הדובר עם נשמתו. הדובר מטיף לנשמתו הנקרעת בין עולם החומר לבין עולם הרוח.

- א. העמדה העולה מהשיר הנה, כי החיים הנם חולפים וזמניים ולפיכך על האדם לנהור אחר העולם הרוחני שהנו בלתי מתכלה, ולא אחר הנאות העולם החומרי. על הנבחן לתאר ולהסביר את כל אחד מבתי השיר, למעט הבית השלישי.
- ב. בבית השלישי קורא הדובר לנשמתו להתנער מהזמן- משמע מההווה המוחשי והיומיומי. הוא משתמש בדימוי: "כציפורים אשר מרסיסי לילה יתנערו"- דימוי זה ממחיש את פוטנציאל הדאיייה, התעופה, התרוממות הרוח, שאליו על האדם לשאוף. רסיסי הלילה מתארים את המתכלה והחולף- מה שהאדם צריך להתנער ממנו.

שאלה מספר 14

"יעירוני בשמך רעיוני" מאת יהודה הלוי

א.

- השיר נכתב כמונולוג של הדובר הפונה לאלוהיו. הדובר מבטא בשיר את שאיפתו להתקרב לאל ולהקדיש את נשמתו לעבודת הבורא. האל מצידו מתגמל את המאמין על כך ואכן מתגלה אליו.
- הדובר מציג תמונה שלפיה הוא היה בתרדמה/ שינה והתעורר לקראת עבודת ה'. התרדמה מבטאת את השקיעה בהבלי הזמן שהם אמנם מפתים, אך עלולים להרחיק את האדם מייעודו האמיתי- חיי הרוח; ההתעוררות מבטאת את הכשרת הנשמה לקראת קרבה רוחנית אל ה'.
- השאיפה להתקרב אל ה' באה לידי ביטוי בתהליך הדרגתי של התעוררות רוחנית. המילה הראשונה בכל בית מציגה את ההתפתחות שעובר הדובר ממצב של פאסיביות למצב של אקטיביות: "יעירוני"; "הבינוני"; "ולבי ראך", "דרשתיך", "הקימוני"- הדרגתיות זו מלמדת על הנחיצות והצורך של המאמין להקדיש לעבודת הבורא.
- על הנבחן להסביר את כל אחד מבתי השיר, למעט בית ב'.

ב. בתהליך הרוחני שעובר הדובר, הרהוריו על חסדי ה' הביאו אותו (בבית השני) להבנה ("הַבְּינֹנִי"), שה' הוא יוצר הנפש, ואותה נפש אלוהית ועילאית קשורה לגופו הארצי. צירוף זה שבין הגוף לנפש (בין הרוח לבין החומר) הוא נשגב, נפלא ובלתי מובן בעיניו, דבר המוכיח את גדולת הבורא.

הבנה זו מקרבת אותו אל ה' ומחזקת את האמונה בו כצעד נוסף בתהליך של ההתעוררות הרוחנית לקראת הכשרת נשמתו לעבוד את בוראו.

שירת ביאליק

שאלה מספר 15

"זריתי לרוח אנחתי" מאת חיים נחמן ביאליק

- במרכז השיר תהליך הדעיכה של המשורר שמעוצב באמצעות תמונות מטאפוריות המתבססות על יסודות המים והאש. זהו שיר ארספואטי בו מובעת עמדתו האמביוולנטית של המשורר כלפי קוראיו וכלפי יצירתו.
- השיר פותח בשתי תמונות מטאפוריות המבטאות את תסכולו של המשורר שמרגיש שאיש אינו מקשיב לו. בהמשך פנייה דרמטית אל הרוח, ותיאור מצבו של המשורר במטאפורה מתחום האש: "אוד עשן הנני".
- בבית השני שתי תמונות מטאפוריות הממחישות את תהליך הדעיכה: האחת מתחום המים, מעיין האור שהולך ומתייבש, השנייה מתחום האש השלהבת היוקדת שהולכת ודועכת.
- בבית האחרון מתואר יחסו המורכב של המשורר ליצירתו בתמונה המטאפורית "מעניי כמו פצע" ובסיום השיר תמונת הלב המעשן מגולל באפר ובדמים.
- מתוך תמונות אלה עולה עמדתו של ביאליק לפיה להיות משורר זה עינוי, אבל הדבר נכפה עליו והוא חייב להמשיך לעשותו.

שאלה מספר 16

"אחרי מותי" מאת חיים נחמן ביאליק

- שיר ארספואטי המציג את עמדתו האמביוולנטית של המשורר כלפי הקוראים, את המתח בין הרצון להיות משורר, לבין הרצון למנוע מהרבים את חשיפת הרז הפנימי.
- הגורם לתחושת ההחמצה שמביע המשורר הנו משתמע- המשורר לא מצא את הקורא ראוי לשתפו בסודו.
- האמצעים הרטוריים המבטאים את גודל ההחמצה:
  - הצגת סיטואציה היפותטית של הספד.

- מבנה מעגלי המדגיש את מקור ההחמצה שאינה קשורה במותו בטרם עת של המשורר.
- חזרות וסימני פיסוק (בעיקר סימני קריאה): "וצר! וצר מאוד!", "וגדול מאוד, מאוד הכאב!".
- התמונה המטאפורית בבית השלישי.

שירת המאה ה-20

שאלה מספר 18

"האמנם עוד יבואו ימים" מאת לאה גולדברג

- השיר הוא לכאורה שיר טבע, העוסק בהתמזגות האפשרית עם הטבע, אך למעשה הוא נכתב כתגובה לאימה נוכח מלחמת העולם השנייה בכלל ושואת יהודי אירופה בפרט. על רקע המלחמה והאימה הבלתי נתפסת של השואה, רבים חשו רגשות אשם על אחיהם הנספים ועל שהם נותרו בחיים. בשיר מובעת הדרישה לאלה הנותרים בחיים לחיות, לאהוב ולאמץ את רגשי הסליחה והחסד.
- השיר מתחיל בשאלה האם על רקע הזמנים, שהעולם בוער במלחמות הרסניות (כפי שמשמע בבית ד') יכולה להיות אפשרות אחרת של סליחה וחסד? והאם האדם כפרט יכול לחיות חיים שלווים ופשוטים נטולי רגשות אשם? הצגת השאלה מביעה ספק ותהיה לגבי אפשרות זו, אך השיר ממשיך ומסתיים בדרישה ובקביעה שיש לבחור בחיים ולהתחבר אליהם.
- בשיר מצטיירת תמונת נוף שלוה של שדה פתוח, שהנמענת מתהלכת בו ומתמזגת עם הטבע המפורה והמרענן. ההליכה בשדה (המוטיב המרכזי בשיר) היא מטפורה לזרימה במרחבי החיים במסלולם הטבעי, להתנסות עם מגוון האפשרויות מתוך חירות נפשית. הנמענת מתמסרת גופנית ונפשית לטבע הפסטורלי, והדבר נוסך בה שלווה פנימית. מעניק לה אפשרות לאושר פשוט וחירות לגעת ולאהוב.
- על הנבחן לתאר ולהסביר בפירוט רעיונות אלה לאורך השיר ואת דרכי ביטויים.
- השימוש בחושים השונים: מישוש, טעם, שמיעה, ראייה וריח (יש להדגים על פי השיר)- מבטא את חווית ההתחברות עם החיים בפשטותם.
- בבית ד' מובע הביטחון, שהנמענת אכן יכולה להתחבר אל הצד המואר של החיים. היא נדרשת לבחור בהליכה בשדה, במרחבי החיים מתוך חירות פנימית ובדרך הייחודית לה ("לבדך"). דווקא על רקע תלאות התקופה והמלחמות ההרסניות, הבחירה בחיים יעניקו לה חוסן נפשי ויפחיתו מעוצמת הפגיעה. בחירה זו צריכה להיעשות מעמדה של ענווה וכניעה לסדרי העולם והסתגלות אליהם, בבחינת כל הנעשה בעולם הוא "יפה בעיתו".

שאלה מספר 20

"אהבתה של תרזה דימון" מאת לאה גולדברג

- שיר על אהבה לא ממומשת.
- הדוברת פונה אל האהוב ומבקשת לתאר את אהבתם.
- בשתי השורות המסיימות את הסונט מבינה הדוברת, כי אהבתה היא חד צדדית וכי המגע היחיד שלה עם אהובה הוא מגע הבדידות. יש להסביר את התמונה המטאפורית.
- שתי שורות אלה מהוות מפנה, המתחיל במעבר אל הססטט כמאופין בסונט.
- באוקטט נדמה שהדוברת מתארת את האהבה הגדולה שהופכת שניים לאחד- זה נעשה באמצעות המראות והקולות המשותפים הנובטים ונשמעים מחלונם.
- בססטט חל מפנה ונחשפת האמת שמאחורי האהבה המתוארת: האהבה היא לא אחד אל השני. הגן, הנוף, הזמיר, האורך- כל אלות היו מתווכים- בפועל כל אחד מהם בודד.

שירת יהודה עמיחי

שאלה מספר 22

"תיירים" מאת יהודה עמיחי

- הערכים החשובים על פי המשורר הם האדם וחיינו. הערכים הפחות חשובים הם ההנצחה והזיכרון שמיוצגים על ידי המקומות בשיר.
- אבחנה זו מעוצבת בשיר באמצעות תמונת התיירים על שני חלקיה.
- חלק ראשון- שני הבתים הראשונים מתארים את ביקורי התיירים בארץ כביקורי אבלים. נבנת אירוניה באמצעות הניגודים, באמצעות ערוב עיקר וטפל.
- חלק שני- קטע סיפורי במרכזו סיטואציה קונקרטיית בה שימש הדובר בשיר נקודת ציון למדריך תיירים. סיומו של חלק זה מבסס את משמעות השיר: "הגאולה תבוא רק אם יגידו להם...".
- על הנבחן לפרט את כל חלקי השיר ואת דרכי העיצוב באמצעותן נבנת השקפת עולמו ההומניסטית של עמיחי.

שאלה מספר 23

"טיול ישראלי" מאת יהודה עמיחי

- במרכז השיר העיסוק של בני האדם בטפל ולא בעיקר, ולפיכך החמצת החיים.
- השיר עוסק בצורך המגוחך של בני האדם בתשובות מוחלטות וחד משמעיות, בעוד תשובות כאלו אינן בנמצא.

- ל"ספר לימוד החשבון" משמעות מוחשית- הספר איתו לומדים חשבון, ומשמעות מטאפורית- החיים וחשבון הנפש, אותו עושה האדם בסוף ימיו.
- הכפולה מעוצבת באמצעות:
  - הניגוד בין השאלות בספר לימוד החשבון הבית ספרי מול השאלות שאינן נשאלות בו- ועוסקים במהות, במפגש האנושי, שבהיעדרו אין משמעות.
  - מבנה השיר- ניתן לחלקו לשני חלקים: שורות 1-8 – עבר, השאלות שורות 9-14 – הווה, התשובות, מטאפורת ספר לימוד החשבון הופכת לחשבון נפש.

שאלה מספר 24

משלשה או ארבעה בחדר מאת יהודה עמיחי

- האדם ה"עומד ליד החלון" הוא מתבונן מחויב הבוחן את מציאות חיינו. מתוך "שלושה או ארבעה בחדר" הוא היחיד המתבונן בלי משוא פנים במציאות.
- תמונות מטפוריות מציירות את המציאות הנקלטת בתודעתו המאופיינת כנשלטת על ידי עוול חברתי: עוול בין קוצים: שרפות בגבעה, אנשים פגועים המוחזרים לביתם כמטבעות עודף.
- התוצאה היא של עולם ריק מערכים: לבבות בלי צידה, נבואות בלי מים אבנים שהושבו....
- המשורר, יהודה עמיחי, באמצעות הדובר השירי מביע הערכה לאדם הבודד המתבונן ללא משוא פנים במציאות חיינו. הוא ער לבדידותו. אפשר לראות את המתבונן כמשורר הסובל משיתוק יצירתי "מאחוריו המילים".

שירת דליה רביקוביץ

שאלה מספר 25

"גרויטציה" מאת דליה רביקוביץ

- המתח בין הרגיל והיומיומי לבין המפתיע והמאיים בא לידי ביטוי לכל אורכו של השיר.
- זהו שיר אירוני על הכמיהה לאהבה רומנטית ולאינטימיות ועל ההתפכחות מכמיהה זו.
- הסיטואציה היומיומית בא לידי ביטוי בתיאור גבר ואישה היושבים בחשכת הקולנוע וחווים משיכה מינית וכמיהה לקשר. המפתיע מעוצב באמצעות הכותרת ובעיקר באמצעות הסיום שלוש השורות האחרונות עזיבת האישה.
- על הנבחן לבסס דברים אלה על פי חלקי השיר ודרכי העיצוב.

שאלה מספר 28

"סינדרלה במטבח" מאת דליה רביקוביץ

- השיר "סינדרלה במטבח" מתאר את תסכולה של אישה מודרנית מתוקף הניגוד בינה ובין סינדרלה מהאגדות.
- בניגוד לסינדרלה מהאגדות, לגבורת השיר, הייתה חירות הדעת- חופש לחלום מתוך מודעות בנוגע לאפשרויות הפתוחות בפני נשים בעולמנו החברתי. לכן היא יכולה: להפליג בדעתה למרחקים.... ידעה איזה מרחק בין הכא להתם.... לא רצתה להיות אובייקט מיני כמו השתיים ההן...יש לה אוצרות אין סופיים בדמיון.... אין היא מחכה לישות גברית.... ושעותיה הטובות עברו עליה במטבח.
- החירות אינה מפצה לחלוטין היא עדיין סובלת וכואבת: שערותיה מכוסות שומן.... פקעת בגרון... אני יוצאת למלחמה ואחר כך נרדמה.
- העדר ישות גברית, עוצמת הרגשות מרמזת על כך שההרדמות זמנית והחירות לחלום הבאה מתוך מודעת אנושית תסתיים בפריצה לעולם.

פרק חמישי - שיר שלא נלמד

פרק זה הוא פרק חובה

שאלה מספר 29

"שטפון" מאת אלמוג בהר

- השיר מתאר שלבים שונים של הקשר הזוגי. השלב הראשון הוא האהבה. הדובר אהב את הנמענת אהבה גדולה שמילאה את כולו. השלב השני של הקשר הזוגי המתואר בשיר הוא הפרידה. כשהוא ביקש להעביר מעט מאהבתו אליה הוא גילה שהיא הייתה מלאה באהבה אחרת ולא נותר בה מקום לאהבתו. השלב השלישי של הקשר הזוגי המתואר בשיר הוא התחינה, והדבר מתבטא בפנייה אל הנמענת לאורך השיר באמצעות החזרה שלוש פעמים על המילה "ראי".
- המילה "מוגזמת" נזכרת בשיר שלוש פעמים ובהקשר לשלושת השלבים המתוארים. המכנה המשותף לכולם הוא ההגזמה. הדובר בשיר אהב את הנמענת יותר מדי. חוויה זו מעוצבת באמצעות תמונה מטאפורית של כלי קיבול, שהיה כל כך מלא עד שתכולתו החלה לגלוש ממנו. הבית השני בשיר שהוא שורה אחת בסוגריים: "אנחנו כלי קיבול צרים מלהכיל" מדגיש תמונה מטאפורית זו. המילה "מוגזמת" מופיעה פעם נוספת בבית השלישי של השיר ומתארת את השקיעה המוגזמת. זו תמונה מטאפורית לפרידה הדרמטית בין השניים.

השקיעה המזיעה, המתאדמת, המכבה, המתנשמת מטאפורית לסערת הרגשות בשעת הפרידה.

הפעם השלישית בה מופיע המילה "מוגזמת" היא בבית האחרון בשיר. הפעם מתוארת התחינה המוגזמת. הדובר שנעזב על ידי אהובתו, מתחנן אליה לראות את אהבתו המוגזמת, שמילאה את כולו והחלה לגלוש. תחינתו כפי שנאמר בסעיף הקודם מודגשת באמצעות המילה "ראי", שחוזרת במקביל למילה "מוגזמת", וכך הופך השיר כולו לתחינת הדובר.